

számít, hogy egy szefárd rabbi előadását egy közismerten baloldali érzelmű előadónak az aktuális politikai témákat tárgyaló előadása követi.

A kulturális kölcsönhatások ideológiai és politikai összefüggései már jóval bonyolultabbak. Az észak-afrikai zsidóknak valóban konfliktusokkal teli örökség jutott. Vallásuk szerint az askenázikhoz tartoznak, észak-afrikai életük emlékei a nem zsidó észak-afrikaiakkal való azonosulásukat erősítik. Ráadásul számos közös szál köti össze őket hajdani muzulmán szomszédaikkal, többek között a családra vonatkozó felfogásuk és étkezési szokásaik. Az Algériából Franciaországba települt zsidók gyakran ugyanazt a keresztnevet viselik, mint az ugyanonnan érkezett muzulmán bevándorlók: Amar, Benayoun, Haddad. Abban a mértékben, ahogy erősödik az emigráns és arabellenes erők fellépése, a "mély franciák" ellenségesége, s ez azzal fenyeget, hogy kiterjed az Észak-Afrikából bevándorolt zsidókra is, ez utóbbiak keresik a lehetőségét annak, hogy megkülönböztessék magukat az előbbiektől. Ennek érdekében gyakran kifogástalanul franciás keresztnevet választanak a gyerekeiknek, világias beállítottságú republikánus magatartást vesznek fel, illetve még egyértelműbb politikai állásfoglalásra törekednek (mint amilyen pl. a szélsőjobboldali Nemzeti Front támogatása).

Számos olyan élmény él még a kollektív emlékezetben, amely megkönnyítette a két közösség egymáshoz való közeledését: az Inkvizíció, és az azt követő üldözés, a várvád, a kiközösítés és a gettótól, az antiszemitizmus, a társadalmilag és gyakran törvényesen is szentesített kisebbségi státus. Ehhez járulnak a jelenkor közös tapasztalatai: Izrael létrejötte és folyamatos fenyegetettsége, a hat napos háború és az ehhez kötődő megrázkódtatások, az Izrael állam fennmaradásával kapcsolatos aggodalom (mivel ott nem csupán askenázik, de észak-afrikai zsidók is élnek), a jelenkori antiszemitizmus, a zsinagógák elleni támadások és a temetők meggyalázása, egyes politikusok felelőtlen antiszemita beszédei.

A szefárdok többsége osztja askenázi hittestvéreinek bizonyos aggodalmait, így az antiszemitizmus elleni harc, a szociális méltányosság, a kelet-európai zsidók sorsával való törődés, a francia kormánynak a Közel-Kelettel, s főként a muzulmán terroristákkal kapcsolatos, olykor igen részrehajló politikájával szembeni fellépést illetően.

A mai Franciaországban élő két jelentős zsidó kisebbségi csoport különálló közösségként jelent meg a színen, mivel történelmük, kultúrájuk, korábbi földrajzi életterük és politikai tapasztalataik különbözősége egyaránt a megosztottságot erősítette. Az a tény, hogy ma közös államiság keretei

között élnek, nem volt elegendő a megosztottság felszámolásához.

Mindamellett, egymáshoz történő közeledésük, amely valamikor talán végleges egybeolvadáshoz vezet, egy sor nem politikai természetű egymásrautaltságon alapul. A zsidó közösségek közötti feszültségeket felváltották a zsidók és nem zsidók közötti jóval erősebbnek bizonyuló feszültségek, amelyek a modern társadalmak erősödő demokratizálódása és világiasodása dacára is tovább élnek.

Safran, W.
Colorado Egyetem, USA
(fordította Tót Éva)

SVÉDEK FINNORSZÁGBAN, FINNEK SVÉDORSZÁGBAN

A finnországi kisebbségi népcsoportokat lehetetlen történelmi, kulturális, nyelvi vagy társadalmi szempontból egyszerre tárgyalni, tehát oktatásügyüket is különválasztva kell vizsgálnunk. Egységes kisebbségi oktatáspolitikai nem létezik Finnországban.

A legnépesebb és legbefolyásosabb kisebbségi csoport a finnországi svédeké (300 ezer fő, a lakosság 6%-a). Finnországban nem kisebbségként, hanem svéd anyanyelvű finn állampolgárokként határozzák meg őket, nyelvüket pedig másik hazai nyelvnek hívják. A finn közigazgatási rendszer nyelvi szempontból is csoportosít: kétnyelvű a település, ha a másik nyelvet beszélők aránya legalább 8%, vagy legalább 8.000 fő, különben egy-nyelvű. A kétnyelvű település viszont csak abban az esetben válik egy-nyelvűvé, ha a kisebbségi nyelvet beszélők aránya 6% alá esik, az egy-nyelvű településeken 12%-ot kell elérnie a kisebbségi nyelvnek, hogy a település kétnyelvűvé válhasson. A megye kétnyelvűnek számít, ha csak egy kétnyelvű települése is van. Helsinki-Helsingfors, Turku-Abo és Vaasa-Vasa kétnyelvű városok a lakosság nyelvi arányára való tekintet nélkül. A települések nyelvi arányát a tízevenkénti népszámlálásnál tekintik át, amikor is az állampolgár tölti ki a nyelvi hovatartozása felől érdeklődő kérdést. A fenti arányok a jövőben várhatóan változnak a svéd nyelvűek számára kedvező módon.

A teljes oktatási rendszer kétnyelvű, az óvodától az egyetemig találunk svéd nyelvű oktatási intézményeket. A pozitív diszkrimináció a teljes rendszerben kimutatható. Az óvodai helyek elérhetőbbek a svéd nyelvű család gyermeke számára, mivel arányaiban több férőhely áll rendelkezésükre, mint a finn nyelvű családoknak. Az általános iskolák alsó tagozatos osz-

tályaikat rendkívül kis tanulólétszám esetén is fenntartják, csak felső tagozatos kortól kényszerítik a diákokat hosszabb utazás megtételére. A gazdasági recesszió és ipari válság idején maguk a finnországi svédok tartják eltűzöttnek a szakmunkásképzésben számukra fenntartott helyeket. Az egyetemi felvételi vizsgákon megvalósuló pozitív diszkrimináció jelenti a svéd nyelvűekkel szembeni ellenérzés egyik forrását. Az egyetemi felvételiknél (kivált a jogi és orvosi karokon) az ún. kontingens-elv érvényesül: a népességi arányaiknak megfelelően kisebb számban felvételiző svéd anyanyelvű diák elért pontszámától függetlenül az előre megállapított kontingensben bejut az egyetemre, míg a finn nyelvű jelölt a szigorú pontszámhatárok szerint. Így előfordulhat, hogy két, ugyanolyan teljesítményt nyújtó jelentkező közül csak az egyik nyer felvételt. Ezt a gyakorlatot azzal magyarázzák, hogy sok területen hiányzik a svédül hivatását űzni képes diplomás.

Az általános iskolákat és gimnáziumokat érintő kérdés a másik hazai nyelv tanulása, ami a finnek számára svéd, a svédek számára finn órákat jelent. A svédek finn nyelvi képzése teljesen problémamentes, hiszen mára a svéd nyelvűek nagy része többé-kevésbé kétnyelvű, ha mégsem, akkor a társadalmi beilleszkedés és boldogulás miatt az egyén érdeke a finn nyelv ismerete vagy olyan anyanyelvű településen lakik, ahol mindennapi életében nincs kitéve a finn nyelvű tágabb környezetnek (ez utóbbi manapság leginkább idős emberekre vonatkozik). A társadalmi-politikai problémaként kezelt nyelvtanulási ügyet a finnek számára kötelező svéd nyelvtanítás jelenti. Az ún. "kötelező svéd" felső tagozaton és gimnáziumban 3–3 évig heti 3 órában tanult tantárgy, amely körül időről-időre sajtó- és parlamenti viták dűlnak, a legutóbb 1993 télutóján. Annak ellenére, hogy első ízben ellenezte a "kötelező svéd"-et a hivatalban lévő miniszterek közül több is, köztük a oktatási miniszter (akit hosszú évtizedek óta először nem a Finnországi Svéd Néppárt delegált és amely pozícióvesztés miatt az 1991-es kormányalakítást követően a párt frakcióvezetője lemondott), a parlament végül az eddigi helyzet fenntartása, tehát a "kötelező svéd" mellett döntött. Egyelőre győzött tehát az a vélemény, mely szerint a svéd nyelvvismeret ablak Európára és az indoeurópai nyelvekre, a szoros északi együttműködés és a skandináv kereskedelem és érintkezés eszköze a finn nyelvvel szemben. A "kötelező svéd" eltörlése mellett érvelők ezzel szemben túlzásnak találják, hogy az ország népességének 94%-a hat évet a 6%-ot kitevő

csoport nyelvének tanulására fordítja, amikor az északi kapcsolatokat is egyre inkább angolul ápolják. A tanulás kötelező jellege sem helyes, hiszen az mindig ellenérzést szül a tárggyal szemben, érvelt a tanári pályát otthagyo oktatási miniszter. A "kötelező svéd" ellenzőinek érvelésében felmerül a kölcsönösség követelése is, hiszen a Svédországban élő több mint 300 ezer finn számára a svéd oktatási miniszter 1993 márciusi nyilatkozata szerint nem adnak kisebbségi jogokat, helyzetüket a "gyakorlatban" javítják, ami finn nyelvű osztályok indítását jelenti, de teljesen egynyelvű finn tanintézményről szó sem esik. A "kötelező svéd" melletti és elleni érvek, valamint a politikai porondon kisebb súllyal megjelenő kivételes pozitív diszkriminatív elvek különböző megítélése a nyelvi kérdést vita tárgyává teszik, pedig emögött mindenkor határozott politikai döntés állt és áll ma is. A "kötelező svéd" eltörlését csak egy olyan kormány fogja vállalni, amely kész és képes ennek alkotmányos és nemzetközi következményeit kezelni.

A svéd nyelvűek mai finnországi helyzetének megértéséhez a múlt századba kell visszanyúlunk, amikor a svéd fennhatóság után 1809-től Oroszországhoz tartozó Finn Nagyhercegségben a mai független állam körvonalai kezdenek kirajzolódni. Az 1810-es évektől számított finn nemzeti ébredés során fellépő finn nemzeti érzelmi gondolkodók és politikusok megjelenése a végrehajtó hatalommal rendelkező svéd nyelvű nemesseget és polgárságot pozícióik meggyengítésével és elvesztésével fenyegette. E ponttól kezdve a finn és svéd érzelmi (később nyelvű) csoportok egymáshoz való viszonyát az éppen uralkodó politikai helyzet és a csoportok hatalomhoz való viszonya határozta meg. A politikai pártok nyelvi választóvonal mentén való szerveződése az 1860-as években velejárója a hatalomért folyó küzdelem szervezetének. A politikai szintér nyelvi alapú megosztása csak a svéd és finn nyelvű családokból származó, finn nyelvűvé lett középosztály megjelenésével szorult háttérbe az 1880-as években, amikor már a nyelvi háttértől valamelyest függetlenül, politikai-elvi érvek alapján fenyegették a hatalmi pozíciókat elfoglaló svéd és finn nyelvű tisztviselőket. Az 1870–80-as évek nyelvi vitája kezdetben a finn és svéd nyelvű csoportok egymással szemben álló érdekei felett folyt: a finn nyelvű elit ki akarta terjeszteni befolyását az államgépezetre, míg a svéd nyelvűek meg akarták őrizni pozíciójukat, bár a status quo felülvizsgálatára készek voltak. Az 1890-es években az addig főleg nyelvi színben jelentkező vita nyíltan politikáivá vált. Az önálló Finnország alkot-

mányában (1919) a finnországi svéd népcsoport és a svéd nyelv nem kisebbségként szerepel. Az alkotmány leszögezi, hogy Finnország nemzeti nyelve a finn és a svéd és minden állampolgárnak joga van anyanyelvének használatához az élet minden területén. Ugyane szellemben hozták a nyelvi törvényt 1922-ben (kiegészítések: 1935 és 1962, 1975). A nyelvi kérdés másodsor egy, az 1870–80-as évekhez hasonló időszakban került a politikai szintér középpontjába vízválasztó jelentőségű ügyként, amikor az 1920–30-as években szintén egy újonnan a hatalomgyakorlás közelébe emelkedett társadalmi réteg, a paraszti háttérű és finn nyelvű politikusok kértek részt a hatalomból. A tét ismét egy feltörekvő társadalmi csoport hatalomra kerülése. Az államhatalom finnesítése mellett nagy harc folyt pl. az akkoriban egyetlen társadalmi felemelkedést biztosító oktatási intézmény, a helsinki egyetem meghódításáért. A nyelvi viták minden korszakban konszenzusos véget értek; a nemzeti egység és az önállóság érdekében a finn és svéd nyelvű politikai erők kompromisszumra jutottak a nyelvi kérdésben, világosan kijelölték a két nyelv arányait és jelenlétét az államgépezetben, oktatásban stb. A fellángoló nyelvi viták során inkább az arányokat, mint az alapvető kérdőjelezték meg, leszámítva szélsőséges és az általános trendbe nem illő törekvéseket.

Az eddigiek ismeretében érthető, hogy a svéd nyelvű teljes oktatási rendszer mellett az oktatási államigazgatás is kiépült. Az országos hatáskörű Oktatási Hatóságon belül 1920 óta a svéd nyelvű iskolákat felügyelő részleg működik. Az önkormányzat köteles svéd nyelvű (és a svéd többségű településeken finn nyelvű) általános iskolát működtetni, ha arra 13 (1984-ig 18) gyerek részéről igény mutatkozik. Ha a településen nem található ilyen, a diák más településre járhat iskolába. Felsőfokon három svéd nyelvű egyetem működik, nem beszélve a helsinki egyetem svéd nyelvű professzori katedráiról és a már említett felvételi kontingens-részerről. A kilencvenes évek gazdasági pangása kényszerítőleg hathat a párhuzamosan működő főiskolák, egyetemi szakok, karok, egyesítésére, de mindenképpen tevékenységük összehangolására. Ugyanezen okból összevonás fenyegeti az alacsony létszámmal működő általános iskolákat, bár ezen a téren kemény harcok várhatók a finanszírozásért. A svéd nyelvűek a végsőkéig védeni fogják a kettős intézményrendszert, hiszen a tapasztalatok szerint az egy iskolában párhuzamosan működő finn és svéd nyelvű osztályok a finn nyelv térnyerését eredményezik az amúgy is

erősen kétnyelvű svédok körében. A kisebb tanulólétszámból fakadó előny, hogy a svéd nyelvű általános iskolák és gimnáziumok közvetlenebb, bensőségesebb kapcsolatot tartanak fenn a diákokkal és szüleikkel, és képesek az iskolát egyben kulturális központként működtetni. A finnországi svéd népesség jelenleg egyre inkább a kétnyelvűség felé halad, illetve a városokban teljesen kétnyelvűvé vált. Gyakoriak a vegyes házasságok, amelyekben az utóbbi időktől nevelik a gyerekeket tudatosan kétnyelvűvé, mint ahogy a svéd nyelvű szülőktől vagy vegyes házasságból származó gyerekeket nemrégiben adják kivétel nélkül svéd nyelvű iskolába, mivel annak későbbi hasznát nagyobbra értékelik, mint a többségi iskola előnyeit. A svéd nyelvű iskolák népszerűsége olyan nyira megnőtt, hogy finn nyelvű családok is szívesen járatják oda gyermeküket. Hozzá kell ehhez azonban tenni, hogy ezt a folyamatot egyrészt a nyugati társadalom megnövekedett toleranciája és identitás-tudatossága, másrészt a svéd nyelvű szervezetek tájékoztató tevékenysége magyarázza.

A Finnországban élő lappok (számik) oktatási helyzete alacsony létszámuk (1992-ben kb. 6.500) és társadalmi-politikai érdekkifejezésük gyenge volta miatt a svéd nyelvűekével nem egybevetethető. A finn törvénykezés és kormányzat szimbolikus gesztusaként értékelhető az 1992-ben életbe lépett lapp nyelvi törvény, amely a finn és svéd mellé emeli a lappot; a lappok által lakott területeken saját nyelvükön biztosít ügyintézt, nyelvismeretet kívánva meg a hivatalnokoktól is. E törvény kevéssé hat az oktatásban, ahol inkább a három skandináv ország számi népességét képviselő összlapp szervezetek (azokon belül is a Számi Parlament ajánlásai), és nem utolsósorban a megnövekedett tudatosság nyomán kialakuló civil kezdeményezések járnak eredménnyel. Mindaz ami a lapp nyelven való oktatásért történik, az utolsó pillanatban történik, hiszen az évszázados háttérbe szorítottság és származásuk szégyenletes volta a lapp nyelvre is rányomta bélyegét. A lapp nyelvtudás leginkább a beszélt nyelv ismeretére korlátozódik, a felnőttek közül kevesen tudnak írni és olvasni anyanyelvükön. A hervenes években fogalmazódott meg, hogy elsősorban az iskola nyelve határozza meg a későbbi, felnőtt életben használt nyelvet. A finn nyelvű környezet és annak negatív viszonyulása csak másodlagosan idézi elő a lapp nyelv elhagyását, így tehát fokozott figyelmet kezdtek fordítani az anyanyelvi oktatásra. Ebben az időben több oktatási kísérlet is beindult, pl. a koltra-számi iskolakísérlet, az északi számi használata a tanítás nyelveként és tantárgyként

egyaránt bővült, a nyolcvanas évek folyamán a lapp nyelvű és lapp nyelvi oktatás évi 40 órától 240-re emelkedett, ami valójában nem jelentett fejlődést az addigi rossz helyzet miatt. A hetvenes évekig teljes körű tiltás sújtotta a lapp nyelvű oktatást. Általános gyakorlat volt a lapp diákok kollégiumi elhelyezése, ahonnan csak karácsonykor és nyáron utazhattak haza. Az iskolában csak finnül lehetett beszélni. Ez a negatív viszonyulás helyenként még ma is félelmet kelt a lapp oktatással szemben. Ma az általános iskolai törvény értelmében a helyi viszonyokat figyelembe kell venni a tanrend kialakításánál, így a lapp területen a lapp tanulókat lehetőség szerint anyanyelvükön kell oktatni. Mivel ez a megfogalmazás meglehetősen puha, a végrehajtás kiterjesztése nem államilag felügyelt és megvalósított volt, hanem a számi szervezetek, iskolák és szülők nyomására valósult meg. Inariban középfokú kereskedelmi iskola működik, ahol a lapp nyelvű oktatás a terület hagyományos megélhetési formáihoz hivatott oktatási háttérrel biztosítani. Az egyetlen lapp többségű járásban, Utsjokiban a legkedvezőbb a helyzet, ott az óvodától a középiskoláig lehet lapp nyelvet tanulni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a diákok minden tárgyat anyanyelvükön tanulnak, hanem lapp nyelv- és kultúraoktatásban részesülnek, amely tárgyból 1980 óta érettségizni is lehet. Egyetemi oktatás sem létezik lapp nyelven, viszont az alap- és középfokú oktatásban résztvevő tanárokat két egyetemen, Ouluban és Rovaniemiben képzik, a helsinki egyetemen nyelvészeti szakként lehet felvenni a lapp nyelvet. 1990 őszétől két helsinki iskolában folyik nyelvtanítás a lapp területektől távol került lappok gyermekei számára. A lappok manapság számukra kedvezőbb korban élnek Finnországban és általában a skandináv országokban az évszázados lenézettség után.

A Finnországban kb. 6.000 lelket számláló cigány (roma) kisebbség mindkét eddig tárgyalt népcsoportnál kisebb érdeklődésre tarthat számot, hiszen sem politikailag, sem a nyelvrokonság okán nem bír jelentős befolyással a többségi népcsoportra. Kevésbé is függenek a finn nyelvű többségtől, hiszen a svéd és lapp népcsoporttól eltérően mozgékonyak, lakóhelyet és foglalatosságot is könnyen váltanak. A Svédországban élő cigányság mindig is Finnországból kapta utánpótlását. A kisebbségként való hivatalos elismerés hiánya miatt a finnországi cigányok nem rendelkeznek művelődési-kulturális intézményrendszerrel, oktatási struktúrával. A legutóbbi években történt néhány

biztató lépés a hivatalos szervek részéről a helyzet javítására, pl. a belső név hivatalos használatára, a Romaügyi tanácskozótestület aktivizálódása, nyelv- és kultúraoktatás. A cigány nyelv napjainkig nem szerepelt az általános iskola tantárgyai között, anyanyelvi óvoda sem létezik, így a nyelv megőrzése kizárólag a család felelőssége volt. 1990 őszétől nyílik lehetőség nyelvtanárok alkalmazására főleg a fővárosban és környékén levő általános iskolákban, amely legalább a minimális anyanyelvoktatást biztosítja. A nyelvoktatás mellett kísérlet folyik a hagyományos mesterségek (lovászat, varrás, zene) oktatására. Nagyon alacsony a cigány diplomások száma, aminek okait nemrégiben a helsinki egyetemen vizsgálták. Sok fiatal szeretne továbbtanulni, de az általános felvételi követelményeknek nem tudnak eleget tenni rossz lakáskörülményeik, a sűrű költöözések, szociális és gazdasági helyzetük, a család tanuláshoz való elengedhetetlen viszonyulása, valamint a cigány és többségi kultúra közötti ellentétek miatt. A Romaügyi Tanácskozótestület szerint helyzetüket javítaná a saját körükből kikerült orvosok, jogászok és tanárok képzése. A helsinki egyetemen jelenleg dolgoznak ki tervet a cigány felvételizők kedvezőbb elbírálására. Amint láttuk, a finn felsőoktatásban nem példátlan a kontingensben meghatározott felvételi létszám.

A svédországi finnek oktatásügyét tárgyalva meg kell különböztetnünk a történetét, nyelvhasználatát és kisebbségi tudatosságát tekintve eltérő két csoportot, a Tornio-folyó völgyében élő finneket és a bevándoroltakat.

A svéd- finn határfolyó nyugati partján élő 40–70 ezrenyi finn az 1960-as évekig lenézett, megtűrt állampolgár volt, akik felemelkedésüket a svéd nyelv elsajátításától remélték. Finn nyelvű oktatási struktúra nem épült ki az erőteljes svédesítés miatt, mára pedig diákok nemigen találhatnak a finn nyelvű osztályokba. Anyaországi tanulásuk intézményes keretei nem léteznek, de finnországi tanulmányaik amúgy is nehézségekbe ütköznek, hiszen nyelvjáráruk messze áll az irodalmi nyelvtől. Valószínűleg későn jött a svéd kormány 1987-es rendelete arról, hogy a Tornio-völgyi finn tanulóknak akkor is joguk van anyanyelvi órákhoz és tanácsadáshoz, ha azt családjukban nem használják. Szakmát és felsőfokú képzést csak svédül lehet szerezni. Kivétel ezalól az 1973 óta működő haparandai finn nyelvű népfőiskola, ahol különböző területeken lehet tanfolyami szinten tanulni és képzést szerezni. Az oktatás itt sem tisztán finn nyelvű, előfordul, hogy egy tanórán belül

váltak finn-ről svédre. A kezdetektől egyenletesen fejlődő és mindkét állam támogatását élvező népiskoláról el kell mondani, hogy hallgatói nagy része a finnországi bevándorló.

Finnországból minden időszakban élénk vándorlás irányult Svédország felé. A legutóbbi nagy kivándorlási hullámban az 1960-as évek munkanélkülisége elől menekültek. Azóta jóval kisebb számban, de egyenletesen történik az átköltözés, igaz, hogy általános a Finnországba való visszavándorlás is. A gazdaságilag előnyös kivándorlást tudatosan választó finnek tudatosnak bizonyultak a nyelvi-kulturális kérdésekben is és finn nyelvű iskolák követelésével hallatják hangjukat. A svéd állam tetszetős nyelvi politikája biztosítja az anyanyelvi tanulást, ami nem egyenlő az anyanyelven való tanúlással. A kb. 300 ezres finn kisebbséget az Afrikából és Ázsiából érkezett bevándorlókhoz hasonlóan bírálják el, figyelmen kívül hagyva az évszázados közös történelmet, a nyelvi, kulturális és szokásbeli hasonlóságokat, nagy lélekszámukat, valamint az anyaország földrajzi közelségét és a költözésüket. Ez utóbbi érv a "ló másik oldala": finnországi szélsőséges vélemény szerint az ottani svéd nyelvű lakossághoz hasonló jogokat és bánásmódot kellene a svédországi finneknek is biztosítani. Nyilvánvaló, hogy a finn állam alapjait lera-ko és magukat svédül beszélő finnként definiáló finnországi svédek jogait lehetetlen a néhány évtizede Svédországban élő és nagy számban visszaköltöző gazdasági menekültekhez hasonlítani. Mégis feltűnő a hivatalos kelletlenség a finn nyelvű oktatás támogatása terén. Stockholmban óriási bürokratikus nehézségek árán lehetett létrehozni finn nyelvű magángimnáziumot.

Várady Eszter

A KANADAI ÁLLAMSZÖVETSÉG REFORMJA

Kanadát két ellentétes tendencia destabilizálta: az Angol Kanada nevéhez fűződő centralizáció, és Quebechez kötődő decentralizáció. A két fő nyelvi csoport politikai küzdelme hozta felszínre az őslakossággal kapcsolatos alkotmánymódosítást: az őslakosok jogát a természeti erőforrásokhoz, az autonómiához, az egyenlőséghez.

A kanadai őslakókat hivatalosan négy osztályba sorolják: az inuitok, a métik, a státus nélküli indiánok és a státussal rendelkező indiánok. Az első és az utolsó csoportot könnyű azonosítani: az inuitok (eszkimók) egy adott területen homogén

közösséget alkotnak, az indián státus pedig regisztrálás révén nyerhető el, amire beházasodás vagy származás jogosít. A másik két csoportra vonatkozóan nincs precíz azonosítási kritérium. A státussal nem rendelkező indiánok olyan személyek, akik magukat indiánnak tartják, de regisztrálás hiányában a törvény szemében nem különböznek a többi kanadaitól. A métiket még nehezebb meghatározni, mert a definíció az évek során állandóan változott. Legsűkebb értelemben a 19. századi métik leszármazottait értjük rajtuk, akiknek Prairie tartományban földet ígértek, legszélesebb értelemben minden vegyes származású indiánt.

A kisebbségeket két szempont alapján (a kisebbségek területi koncentrációja vagy szétszórtsága, illetve az adott kisebbség lakóhelyén keveredik-e más kisebbségekkel) négy csoportot szerint különböztetjük meg:

- az A csoportba a területileg koncentrált és homogén kisebbségeket soroljuk;
- a B csoportba kerülnek azok a kisebbségek, akik területileg koncentráltan élnek, de heterogének;
- a C csoport a területileg szétszórtak és homogének;
- a D csoportba tartoznak a területileg szétszórtak és heterogén kisebbségek.

Kanadában mind a négy csoportba tartozó kisebbség előfordul.

Az inuitok (eszkimók) a quebeciek mellett az A csoportba tartoznak. Ők két egymástól különálló északnyugati területen élnek. Az első körülbelül Görögország méretű földdarabon durván 20.000 ember él. Ez a terület Nunavut tartomány néven 1997-től közvetlenül az inuit közösség kormányzása alá kerül. A második terület – mérete nagyobb mint Németország, Olaszország, Franciaország és Spanyolország együttes területe – tulajdonjogilag továbbra is a Koronához fog tartozni, de a közigazgatást az új tartomány választott önkormányzata végzi. Ezzel az alkotmánymódosítással az esz- kimók problémája megoldódik.

A rezervátumi indiánok osztályozásunk szerint az A vagy a C csoportba is kerülhetnek attól függően, hogy törzsi vagy pán-kanadai szinten vizsgáljuk a problémát. A rezervátumok szintjéről nézve az indián közösségek homogének és területileg koncentráltak (A csoport); pán-kanadai szémszögből nézve területileg szétszórtak, de homogének. Kanada lakosságához tartoznak még a métik és a rezervátumon kívüli indián státusúak, akik területileg szétszórtak és heterogének.

Ahogy a bevezetőben már említettem, Kanada rendkívül decentralizált szövetségi rendszer. A tar-